

Filip Korban¹
fikorba@gmail.com
Uniwersytet Kard. Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

Tożsamość misjonarza w nauczaniu papieża Franciszka

The Identity of the Missionary in the Teaching of Pope Francis

Cytowanie: Korban F., 2023, *Tożsamość misjonarza w nauczaniu papieża Franciszka*, Nurt SVD, t. 154, nr 2, 2023 s. 8-25

Streszczenie

Niniejszy artykuł powstał, jako odpowiedź na pytanie, w jaki sposób papież Franciszek określa tożsamość misjonarza w swoim nauczaniu. Choć każde powołanie w Kościele ma charakter misyjny, Franciszek zaznacza, że osoba posłana przez Kościół do krajów misyjnych musi nieustannie przekraczać siebie, aby dotrzeć z dobrą nowiną do tych, którzy jeszcze nie znają Chrystusa. Jak zaznacza papież, misjonarz nigdy nie działa sam, więc powinien wystrzegać się wszelkich form indywidualizmu. Zadaniem każdego misjonarza jest głoszenie Ewangelii najpierw poprzez przykład własnego życia, a następnie poprzez konkretne działania na rzecz ubogich, i wreszcie przez słowo. Misjonarz – jako człowiek pokoju – winien troszczyć się o inkulturację, by Ewangelia była wyrażana w sposób bliski danej kulturze, a każdy mógł przyjąć słowa Chrystusa jako swoje własne. Znakiem miłości misjonarzy do ziem, na których się znajdują, będzie próba zrozumienia lokalnej kultury poprzez naukę lokalnych języków i zwyczajów. Ojciec święty Franciszek wielokrotnie w swoich dokumentach i wypowiedziach docenia wkład i zaangażowanie misjonarzy na rzecz szerzenia Ewangelii słowem i czynem.

Słowa kluczowe: misja, misjonarz, kapłan misjonarz, tożsamość misjonarza, powołanie misyjne, nauczanie papieża Franciszka.

¹ Filip Korban – kapłan Diecezji Kieleckiej, ur. w 1996 roku w Kielcach. W latach 2015-2021 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach i jednocześnie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jest magistrem teologii i studentem II roku misjologii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Abstract

This article was created as an answer to the question of how Pope Francis defines the identity of a missionary in his teaching. The missionary vocation is a special type of vocation in the Church, thanks to which people who hear it in their hearts go to countries where the Catholic faith is not yet strong enough to create hierarchical structures of a given community. Although every vocation in the Church has a missionary character, Francis emphasizes that a person sent by the Church to missionary countries must constantly transcend himself in order to reach with the good news of salvation those who do not know Christ yet. As the Pope points out, a missionary never works alone, so he should avoid all forms of individualism. The task of every missionary is to preach the Gospel first through the example of his own life, and then through concrete actions for the poor and the words he preaches. A missionary – as a man of peace – should take care of enculturation, so that the Gospel is expressed in a way close to a given culture, and everyone can accept Christ's words as their own. A sign of the missionaries' love for the lands they are in will be an attempt to understand the local culture by learning local languages and customs. The more familiar something becomes, the more we like it. In his documents and statements Holy Father Francis repeatedly appreciates the contribution and commitment of missionaries to spreading the Gospel in word and deed.

Keywords: mission, missionary, missionary priest, missionary identity, missionary vocation, teaching of Pope Francis.

Wstęp

Cały Kościół jest misyjny i jego zbawcza działalność streszcza się w słowach wypowiedzianych przez Jezusa: „aby wszyscy stanowili jedno [...], aby świat uwierzył, żeś Ty Mnie posłał” (J 17, 21). Każdy ochrzczony jest zobowiązany do tego, by życiem i słowem głosić Chrystusa w swoim środowisku. Jak stwierdzili apostołowie Piotr i Jan: „nie możemy nie mówić” (Dz 4, 20), ponieważ każdy człowiek na świecie został „powołany i przeznaczony” do „nowości życia w Chrystusie” (RM, nr 11). To Chrystus jako pierwszy ustanowił swoich uczniów i rozesłał ich na cały świat, i to oni stali się pierwszymi misjonarzami, a dzieło to po dzisiejsze czasy nieustannie kontynuuje Kościół.

W niniejszym artykule zajmiemy się określeniem tożsamości misjonarza w nauczaniu papieża Franciszka. W kolejnych punktach odpowiemy na pytania: kim jest misjonarz według wizji ojca świętego, jakie cechy powinien wykazywać oraz jakich zagrożeń musi unikać, aby nie zatracić własnej tożsamości.

Znajdziemy wiele artykułów naukowych związanych z misyjnym nauczaniem ojca świętego Franciszka, zarówno w literaturze polskiej, jak i zagranicznej (Szyszka, 2016, s. 140-167; Błasiak, 2017, s. 11-22), jednakże cały czas pojawiają się nowe teksty i wypowiedzi papieża, dlatego warto przywrócić się temu tematowi na nowo.

Na wstępie należy wyjaśnić znaczenie kluczowych słów, które będą używane w niniejszym artykule. Słowo „tożsamość” może odnosić się zarówno do pojedynczej osoby, jak i całej społeczności. W stosunku do jednostki oznacza „świadomość siebie” i odpowiada na pytanie: „kim jestem?”. Natomiast tożsamość społeczna jest rodzajem wspólnej świadomości określonej społeczności. Innymi terminami, które wymagają głębszego zrozumienia, są: „misje” i „misjonarze”. Jak uczy Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio*: „Mówienie, że cały Kościół jest misyjny, nie wyklucza istnienia specyficznej misji *ad gentes*, tak jak mówienie, że wszyscy katolicy winni być misjonarzami nie wyklucza, a nawet wymaga, by istnieli misjonarze *ad gentes* «na całe życie», mający specyficzne powołanie” (RM, nr 32).

W poniższym tekście, używając słowa „misjonarz”, będę odnosił się do tych, którzy zostali posłani przez Kościół *ad gentes*. Z kolei poprzez „nauczanie papieża Franciszka” rozumiem wszystkie papieskie dokumenty wydane za jego pontyfikatu oraz publiczne przesłania i wypowiedzi.

1. Rozumienie terminu „misjonarz” u papieża Franciszka

Ojciec święty Franciszek wielokrotnie w swoich wypowiedziach używa słowa „misjonarz”. We wstępie omówiliśmy już dokładne znaczenie tego słowa oraz konteksty, w których może być poprawnie używane. W poniższym punkcie przyjrzymy się temu, co ojciec święty ma na myśli, mówiąc o „misjonarzach”.

W adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* znajdujemy rozdział zatytułowany „Wszyscy jesteśmy uczniami misjonarzami”. Ojciec święty stwierdza w nim, że dzięki łasce chrztu świętego każdy człowiek staje się misjonarzem (EG, nr 120). Takie ujęcie jest niezwykle szerokie, ponieważ wskazuje, że w zasadzie w Kościele nie ma „nie-misjonarzy”. Franciszek zwraca uwagę, że ewangelizacji nie dokonują tylko „kwalifikowani pracownicy”, lecz jest ona zadaniem każdego, kto tworzy Mistyczne Ciało Chrystusa. To stwierdzenie wyraża przekonanie o odpowiedzialności każdego chrześcijanina za dzieło misyj-

ne. W każdym środowisku, niezależnie od szerokości geograficznej, znajdują się osoby, którym trzeba dopiero zanieść Chrystusa. Tereny misyjne dla ojca świętego nie znajdują się więc w konkretnym miejscu, ale we wnętrzu człowieka, który jeszcze nie przyjął Ewangelii. Mają więc granice głęboko zinternalizowane, a nie tylko zewnętrzne.

W podobnym tonie Franciszek zwraca się do członków Akcji Katolickiej, mówiąc o nich, że są „misjonarzami w działaniu” (*To participants in the Congress...*, 2017). W ten sposób wskazuje, że tożsamość misjonarzy charakteryzuje przede wszystkim dzieło, które wykonują na rzecz Mistycznego Ciała Chrystusa. Nie wystarczy być posłanym przez Kościół, ale trzeba się także angażować w swoją pracę, dobierając najbardziej optymalne formy przekazu i działania, uwzględniając ich odbiór w środowisku. Warto podkreślić, że w tym fragmencie ojciec święty zwraca się do osób świeckich. Żeby być misjonarzem, nie trzeba mieć święceń kapłańskich czy specjalnych ślubów zakonnych, ponieważ jedynym warunkiem koniecznym jest chrzest (*Angelus, 15 July 2018*).

Zwracając się do sióstr zakonnych, papież wskazuje, że bycie misjonarzem oznacza bycie ewangelizatorem (*To participants in the General...*, 2016). W tym stwierdzeniu wyraźnie widać, co jest zadaniem, które realizują misjonarze. Franciszek postrzega misjonarzy jako tych, którzy z posłania Kościoła wyruszają w drogę, aby dzielić się tym, czym sami żyją. Tak jak apostołowie, w uległości Ducha Świętego dają świadectwo o Jezusie (*To participants in the General...*, 2016). W innym fragmencie, zwracając się do Misjonarzy Serca Jezusowego, papież zwraca uwagę, że Kościół ich posyła w świat, aby ukazywali miłość Bożą względem innych ludzi przede wszystkim swoim przykładem, a nie tylko słowami, które są niewystarczające (*To participants in the General...*, 2017).

Również w wypowiedzi do młodych z Argentyny papież wielokrotnie zachęca ich, by stawali się misjonarzami w swoich środowiskach, pośród rówieśników, z którymi mają najlepszy kontakt i wśród których mogą w najskuteczniejszy sposób prowadzić ewangelizację, znając ich potrzeby. Użycie tego wyrażenia w kontekście wypowiedzi do młodych odbiega od klasycznej definicji misjonarza przedstawionej we wstępie (*Video Message of the Holy Father to the participants in the Second...*, 2018). Kierując orędzie do Brazylijczyków, ojciec święty nazywa misjonarzami wszystkich, którzy „choćby w sposób prosty i dyskretny” przekazują orędzie Ewangelii innym (*Video Message of the Holy Father for the Feast...*, 2017). Mamy tutaj ponownie do czynienia z niezwykle szerokim i swobodnym ujęciem słowa „misjonarz”.

Często podczas modlitwy Anioł Pański papież wspomina o ostatnio ogłoszonych świętych i błogosławionych w Kościele. Wypowiadając się o niektórych postaciach, określa ich misjonarzami, jednak nie zawsze używając tego określenia w stosunku do tych, którzy pracowali na terenach misyjnych. Przykładem może być jezuita, ksiądz Tiburzio Arnáiz Muñoz, który chociaż nie pracował na terenach misyjnych i organizował duszpasterstwo parafii wiejskich, nazywany jest jednak przez ojca świętego misjonarzem (*Angelus, 21 October, 2018*).

Wśród wypowiedzi papieskich znajdujemy także takie, w których Franciszek używa słowa „misjonarz” w sensie ścisłym, odnosząc je tylko do tych, którzy są posłani przez Kościół na krańce świata ze specjalną misją rozprzestrzeniania „zbawczego orędzia Jezusa Chrystusa” (*To the National Directors of Pastoral..., 2017*). Podczas modlitwy Anioł Pański z 22 października 2017 roku, wspominając o misjach *ad gentes*, papież nazywa misjonarzami najpierw tych, którzy pracują na terytoriach misyjnych, wśród nieznaną Jezusa, a następnie przywołując postać Jana Pawła II, nazywa go papieżem-misjonarzem, co zapewne wiązało się z wieloma podróżami, z których słynął święty papież (*Angelus, 22 October, 2017*).

W przesłaniu do Papieskich Dział Misyjnych ojciec święty określa misjonarzami tych, którzy ewangelizują w różnych wspólnotach na całym świecie (*Holy Father's videomessage..., 2018*). W wypowiedzi do Misyjnych Instytutów z Włoch Franciszek przytacza wypowiedź, którą usłyszał: „jesteśmy misjonarzami, *ad gentes... ad extra... ad vitam*”, zwracając uwagę na niebezpieczeństwo użycia tych określeń w niewłaściwych okolicznościach, jeśli się ma na celu jedynie pokazanie „tryumfalizmu czy poczucia wyzwania”, a nie z wewnętrznej potrzeby troski o dzieło misyjne całego Kościoła (*To the Delegations of Missionary Institutes..., 2019*).

Na podstawie przytoczonych faktów należy stwierdzić, iż ojciec święty niechętnie stosuje określenie „misjonarz” wyłącznie do osób posłanych na misje *ad gentes*. Woli używać go w szerokim spektrum znaczeniowym, nie zawężając jedynie do grupy osób specjalnie posłanych przez Kościół, choć takiego rozumienia nie odrzuca całkowicie. Wskazuje na to kolejna wypowiedź, w której zauważa, że powołania kapłańskie bardzo często powstają dziś na terenach, które dawniej przyjmowały wyłącznie misjonarzy (*To the Delegations of Missionary Institutes..., 2019*). Wspominając o Światowym Dniu Misyjnym, wskazuje ponadto, że misjonarzami są zarówno kapłani, osoby konsekrowane, jak i wierni świeccy (*Angelus, 24 October, 2021*).

Wyraźnie widzimy, że ojciec święty, który sam pochodzi z kraju misyjnego, postrzega całą działalność Kościoła jako misję. Takie rozumienie faworyzuje szerokie znaczenie słowa „misjonarz”, odnosząc je do wszystkich ochrzczonych, a nie tylko do specjalnej grupy posłanej przez Kościół. Tymczasem zgodnie z tym, co wykazaliśmy wyżej, poprawne użycie słowa „misjonarz” może odnosić się jedynie do tych, którzy ze specjalnym mandatem zostali posłani przez Kościół do tych, którzy nie znają jeszcze Chrystusa, aby głosić zbawcze orędzie i zakładać lokalne wspólnoty.

2. Powołanie misyjne w Kościele

Powołanie w kontekście teologicznym możemy określić jako wezwanie człowieka przez Boga do określonego sposobu życia. Z pewnością takim sposobem życia jest także praca na misjach. Jeśli pojawia się ono u osób duchownych czy życia konsekrowanego, możemy je określić „jako powołanie w powołaniu”, choć nie jest jakimś dodatkiem, ale integralną formą życia. W *Redemptoris missio* znajdziemy fragment, który mówi, że jest to: „specjalne powołanie, wzorowane na powołaniu Apostołów. Objawia się ono w całkowitym oddaniu się na służbę ewangelizacji” (RM, nr 65). Ojciec święty Franciszek wielokrotnie mówi w swoich wypowiedziach o powołaniu misyjnym, dlatego w drugiej części rozważań przyjrzymy się tym stwierdzeniom, by następnie zarysować ogólny konspekt.

Jak stwierdza ojciec święty, powołanie jest „zaproszeniem do wyjścia z siebie i podążaniem drogami, które Pan przed nami otwiera” (*To the 75th Convention of Serra...*, 2017). Takie ujęcie niezwykle trafnie wpisuje się w dynamikę pracy misjonarza wkraczającego na drogi, których nie zna, by nieść orędzie Jezusa na cały świat. Misjonarz nieustannie musi pytać siebie, czego Bóg od niego oczekuje. Musi nieustannie przekraczać granice tego, co konwencjonalne, by jak najskuteczniej pełnić swoją posługę na drogach wskazanych przez Boga, czyli wszędzie tam, gdzie są ludzie. Nie może zatrzymywać się na utartych schematach, gdyż byłoby to zaprzeczeniem wezwaniu, na które odpowiedział i które podjął. Do takiej przemiany są powołani wszyscy chrześcijanie w swoich środowiskach życia, w tym również misjonarze pełniący specjalistyczne posługi wśród tych, którzy nie znają Chrystusa. Ich zadaniem jest sprawić, aby cały świat „zjednoczyć i pojednać z Bogiem”, tak by jego orędzie dotarło do wszystkich (*To Members of the Secular Institute...*, 2021). Misjonarz, podobnie jak bi-

blijny Abraham, jest wezwany, by opuścić swój dom rodzinny i skierować się w kierunku wskazanym przez Boga. Franciszek pracę na misjach porównuje do „świętej podróży” skierowanej do ziemi obiecanej, jaką jest spotkanie z Bogiem, a także z braćmi i siostrami. Ważnym aspektem jest spotkanie z drugim człowiekiem, bez którego nie można sobie wyobrazić powołania misyjnego, i mające charakter głęboko dialogiczny w wymiarach wertrykalnym i horyzontalnym (*To the 75th Convention of Serra...*, 2017).

Treścią powołania jest zawsze głoszenie słowa Bożego. Misjonarz nie głosi siebie, lecz postępując wiernie za Ewangelią, niesie orędzie zbawienia, które nie należy do niego samego. Takie spojrzenie przedstawia wielokrotnie Franciszek, wskazując na to, co koniecznie musi stać się treścią przepowiadania misjonarzy (*To the Participants of the Reunion...*, 2018). Centralnym punktem przesłania ewangelicznego, a tym samym misjonarskiego, jest miłość. Chrystus okazał przede wszystkim swoją niezgłębną miłość człowiekowi, ofiarując się za niego na krzyżu, dlatego też każdy, kto głosi Chrystusa musi stać się zwiastunem miłości. Ta Boża miłość wzywa i pociąga każdego człowieka, by czerpiąc z Bożych darów samemu ją okazywać innym we własnym postępowaniu. Ojciec święty Franciszek mówi tu wprost o „miłości misyjnej”, która jest nieodłączna powołaniu misjonarza (*To Members of the Secular Institute...*, 2021).

Każdy misjonarz, podobnie jak każdy powołany do określonego sposobu życia, został wyposażony przez Boga, otrzymując w darze różnorakie zdolności i talenty, które mają mu służyć podczas pełnienia swojej misji. Bóg nie zostawia człowieka z niczym, lecz wzywając go, wyposaża zawsze w to, co konieczne, udzielając obficie darów swojej łaski (*Liturgical Prayer of Vespers...*, 2019). Powołanie misyjne nie jest, jak podkreśla Franciszek „uprawianiem turystyki” i z góry nie gwarantuje sukcesu prowadzonych dzieł, ale jest wkroczeniem w nieznanne. Misjonarz nie wie, co go czeka, z jakimi spotka się reakcjami wśród tych, do których został posłany, jednak może być pewien, że nie jest sam. Zawsze działa z Chrystusem, który go posyła i uzdalnia do pełnienia powierzonych mu zadań. Jak zauważa ojciec święty, misjonarz musi być przygotowany do poniesienia porażki, czy nawet cierpienia (*Angelus, 25 June, 2017*). Żeby misjonarz mógł być dobrze przygotowany do takiego działania, powinien nieustannie przekraczać samego siebie, a nawet zapomnieć o samym sobie. Tylko w ten sposób stanie się prawdziwie wolnym, a jednocześnie zdolnym do podjęcia powołania misyjnego, które wymaga poświęcenia dla innych. Musi być całkowicie oddany miłości Bożej, która poprzez niego jako narzędzie będzie oddziaływać

na świat i urzeczywistni się poprzez konkretne dzieła (*To the Missionary Sisters of the Sacred...*, 2017). Cały Kościół ze swej natury jest powołany do tego, by wychodzić na misję, a nie zatrzymywać się jedynie w swojej własnej przestrzeni. Dlatego też powołanie misyjne wymaga gotowości na przekraczanie tego, co znane i wygodne i skierowania na to, co niepewne, na spotkanie z drugim człowiekiem (*Video Message of the Holy Father to the participants in the Second*, 2018). Jest to swego rodzaju powołanie spotkania, gdyż nigdy nie realizuje się w pojedynkę. Najpierw misjonarz spotyka się z Bogiem, od którego czerpie moc i siłę, a następnie wychodzi, aby Bogiem ubogacać drugiego człowieka, który jeszcze nie zna Chrystusa.

W powołaniu misyjnym niezwykle istotna jest duchowość, jaką wykazuje się misjonarz. Ojciec święty Franciszek wskazuje przede wszystkim, że duchowość misjonarza musi być oparta na „Chryście, Słowie Bożym i liturgii”, nazywając ją „duchowością holistyczną”. Chrystus i jego orędzie zawarte w Ewangelii jest podstawą nauczania misjonarzy, liturgia z kolei spaja całą wspólnotę, która gromadzi się razem na sprawowanie świętych obrzędów. Tylko dzięki tym trzem czynnikom misjonarz będzie mógł być jednocześnie „synem nieba i ziemi”. Są one podstawą i uzasadnieniem dla działania misjonarza z mandatu Kościoła. Taka duchowość wymaga zaangażowania osoby we wszystkich wymiarach, tak by to co głosi, było spójne z zewnętrznym postępowaniem i wewnętrznym przekonaniem, dzięki czemu misjonarz będzie wiarygodny dla innych (*To participants in the Congress...*, 2017). Duchowość misjonarza musi być niezwykle eklezjalna w myśl zasady: „wszystko w Kościele, nic poza Kościołem”. Misjonarz, jako osoba głosząca naukę Chrystusa, działa pod natchnieniem Ducha Świętego, który prowadzi cały Kościół do zbawienia. Z tego powodu misjonarz nie może wprowadzać wyłącznie indywidualnych form duchowości, lecz powinien być otwarty na potrzeby i wrażliwość tych, do których jest posłany.

Jak wykazaliśmy w powyższym tekście, papież Franciszek postrzega powołanie misyjne jako powołanie całego Kościoła, niemniej jednak w swoich wypowiedziach mówi o powołaniu misjonarzy, którzy posługują wśród nieznających Chrystusa i Jego Ewangelii. Zgodnie z jego nauczaniem misjonarz nie może zamykać się jedynie we własnym świecie i własnych ambicjach, ale nieustannie przekraczając siebie, musi dobrać odpowiednie formy realizacji powołania zgodne z potrzebami środowiska, w którym pracuje. Realizacja powołania wiąże się w życiu z odczuciem radości ze spełnianej misji. Misjonarz nigdy nie działa sam, ponieważ Ten, który go powołuje, obdarza go

wszelkimi niezbędnymi darami do pracy, tak by mógł podolać zadaniom, do których został powołany. Dobra realizacja powołania prowadzi do zbawienia nie tylko ludzi powierzonych duchowej opiece misjonarza, ale i jego samego.

3. Zadania misjonarza

Zgodnie z tym, co stwierdza dokument *Redemptoris missio*, od tych, którzy przez Kościół zostali w sposób szczególny i jedyny powołani i posłani, wymaga się „całkowitego oddania na służbę ewangelizacji” (RM, nr 65). Zadania, jakie są stawiane przed misjonarzami, przenikają głęboko wszystkie przestrzenie ich życia, gdyż wynikają z wewnętrznego powołania skierowanego do człowieka przez Boga. Nie można powiedzieć, że misjonarzem się bywa, ale jest się nim cały czas. Warto w tym kontekście przyjrzeć się wypowiedziom ojca świętego Franciszka, w których zakreśla zadania, jakie stoją przed misjonarzami posłanymi przez Kościół.

Pierwszym zadaniem misjonarza jest głoszenie Słowa Bożego, o czym również wspomina Franciszek. Słowo Boże można głosić słowem i przykładem, dlatego też ojciec święty stwierdza, że należy: „troszczyć się o zagubionych i zranionych członków Jego trzody, działać na rzecz sprawiedliwości i okazywać solidarność ze słabymi i ubogimi” (*To participants in the Congress...*, 2017). Nie jest wiarygodny ten, którego słowa nie idą w parze z tym, co czyni w życiu, dlatego misjonarz nie może pozostawać obojętny na biedę zarówno moralną, jak i materialną. Szczególnym zadaniem jest opieka nad tymi, którzy sami są zbyt słabi, by dać sobie radę w życiu, by upominać się o swoją godność i pomagać w braniu odpowiedzialności za samych siebie. Te zadania są zgodne ze słowami samego Chrystusa, który zachęcał uczniów, by „swoimi dziełami ukazywali gorącą i czułą miłość Boga do maluczkich, słabych, bezbronnych i tych, których nasz świat odrzucił” (*To participants in the Congress...*, 2017). W samym centrum należy, tak jak Jezus, stawiać posługę wobec biednych i pogardzanych przez świat, gdyż w ten sposób realizuje się misję wprowadzania Królestwa Bożego w świat, który jest pełen niepokoju i przemocy. Ojciec święty na określenie takiego zadania używa słowa „przelewanie”. Misjonarz jest zatem narzędziem, którego zadaniem jest „przelewanie” Bożego Ducha na ludzi (*Message of the Holy Father to participants...*, 2021).

Papież często zaznacza, że misjonarz to osoba, od której wymaga się kreatywności w doborze środków przekazywania Słowa Bo-

zego. Ewangelia jest nieustannie aktualna i niczego w niej nie można zmieniać, jednak trzeba wyszukiwać nowe środki dostosowane do ciągle zmieniającego się świata, by jak najskuteczniej dotrzeć do współczesnego człowieka z przekazem wiary. Nie można się zatrzymywać jedynie na tym, co było w przeszłości, ale należy mądrze korzystać z nowych technologii i możliwości. Franciszek podkreśla, że: „wymaga to szczególnego spojrzenia na adresatów misji i na samą rzeczywistość” i będzie to „sposób, które nie osądza, ale dostrzega obecność Pana w historii; spojrzenie bliskości, kontemplacji, wzruszenia i przebywania z drugim człowiekiem tak często, jak to konieczne; głębokie spojrzenie wiary; spojrzenie pełne szacunku, współczucia, które uzdrawia, uwalnia i pociesza” (*To participants in the General Chapter of the Little...*, 2016).

W świetle powyższych słów można stwierdzić, że misjonarz ma przebywać wśród tych, do których został posłany, dzięki czemu poznaje ich potrzeby. Pozwoli mu to uszanować lokalne tradycje oraz je uzdrowić i zinkulturować w świetle Ewangelii. Na świecie pozostaje wiele „peryferii”, do których Ewangelia jeszcze nie dotarła. Zadaniem misjonarza jest dotrzeć do całego świata z przesłaniem, które nie wyklucza nikogo (*To participants at the General Chapter...*, 2019). Misjonarz nie może być zamknięty na kultury ludzi, do których zostaje posłany przez Kościół, dlatego też jest zobowiązany do poszukiwania inkulturacji i dialogu. Nie da się tego zrobić bez studiowania i uczenia się lokalnych zwyczajów, języków czy tradycji. Jest to konieczne, by skutecznie docierać do różnych narodów (*Apostolic Journey to Japan...*, 2019).

Papież Franciszek wskazuje również, że jednym z „frontów misji ewangelizacyjnej Kościoła” są działania na rzecz edukacji młodego pokolenia, tak by „przyswajali autentyczne wartości ludzkie i kulturowali ewangeliczną wizję życia” (*To participants in the General Chapter of the Missionaries...*, 2017). Jeśli Ewangelia ma przeniknąć wszystkie przestrzenie życia ludzkiego na całym świecie, to konieczne jest, aby formować według wartości ewangelicznych, tych, którzy są przyszłością Kościoła i świata. Nigdy misja Kościoła nie przyjmie się na danym terenie, jeśli zapomni się o przekazywaniu wartości dzieciom i młodzieży. Edukacja w świetle Bożego prawa jest kluczowa, jeśli chcemy, by historia ludzka pełna przemocy i niesprawiedliwości została przeniknięta wartościami chrześcijańskimi. Już w *Evangelii gaudium* papież stwierdził, że pomiędzy ewangelizacją a postępem ludzkości zachodzi zależność i pierwsze wymaga drugiego (EG, nr 178). Zdaniem Franciszka każda misja musi patrzeć w przyszłość, co jest zawsze związa-

ne z edukacją młodzieży, jak również z dawaniem dobrego przykładu (*Video message of the Holy Father to the peoples...*, 2022).

Niezwykle ważna w pracy misjonarza jest troska o rodzime powołania kapłańskie. Na skutek coraz mniejszej liczby alumnów w Europie i rosnącej ich liczby na innych kontynentach Kościół staje się coraz bardziej ubogacony różnymi doświadczeniami i kulturami. Każdy misjonarz powinien troszczyć się o to, by ze społeczności, wśród której pracuje, nie zabrakło tych, którzy w sposób szczególny i wyłączny oddadzą się Bogu poprzez kapłaństwo czy inne formy życia konsekrowanego (*Apostolic Journey to Japan...*, 2019).

Innym zadaniem misjonarza, według papieża Franciszka, jest promowanie dialogu pomiędzy społecznościami, wśród których pracuje. Miałby to być dialog pomiędzy grupami etnicznymi, tradycjami, językami i religiami. W swoim przesłaniu do ludów Afryki papież wskazuje, że różnice nie powinny być przyczyną konfliktów, lecz raczej okazją do wymiany doświadczeń, które mogą ubogacić wszystkie strony. Nie należy obawiać się tego co obce, ale poznać je i zrozumieć, a potem autentycznie ocenić. Współpraca jest tym, co może przyczynić się do lepszej przyszłości (*To the Delegation from...*, 2018).

Misjonarz to człowiek pokoju, dlatego – jak zauważa Franciszek – jego zadaniem jest także promowanie dialogu i zgody pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Współpracując z innymi, musi tworzyć atmosferę sprzyjającą słuchaniu siebie nawzajem. Tylko spełniając powyższe zadania będzie w stanie skutecznie realizować misję, do której został posłany przez Kościół i uczestniczyć w wielkim dziele zbawienia Chrystusa.

4. Postawa misjonarza wobec ludów, do których jest posłany

Każdy posłany przez Kościół misjonarz stoi przed dylematem inkultracji i zadaje sobie pytania, na ile możliwe jest przenikanie Ewangelii do kultury, pośród której żyje. Z pewnością zadaje sobie również pytania o granice swojego działania misyjnego, to znaczy - na ile może sobie pozwolić, jeśli chodzi o dobór środków głoszenia Dobrej Nowiny wśród określonych ludzi. Kościół w swojej działalności nie uważa żadnej z kultur świata za swoją własną, ale posługuje się nimi, wykorzystując potencjał tego co dobre, jednocześnie oczyszczając w świetle nauczania Jezusa z tego, co się z nim nie zgadza. Ojciec święty Franciszek wielokrotnie wskazywał na podejście, jakim powinien wykazać się misjonarz wobec ludów, wśród których posługuje. Papież ukazuje

tu właściwy sposób postępowania, polegający z jednej strony na tym, że misjonarz nie będzie uciekał od kultur ludzi, pomiędzy którymi głosi Słowo Boże, a z drugiej strony nie będzie zmieniał ani zniekształcał nauczania Jezusa, czy to swoją postawą, czy poprzez dobór nieodpowiednich środków przekazu.

Przede wszystkim Franciszek zwraca uwagę na działalność Ducha Świętego. To Boży duch jest propagatorem i inspiratorem misji, dlatego też każdy misjonarz powinien unikać „pokusy perfekcjonizmu”. Łatwo jest jej ulec, jeśli nie przyjmiemy na początku założenia, że to nie my – jako ludzie – jesteśmy odpowiedzialni za dzieło głoszenia słowa Bożego. My jesteśmy jedynie narzędziami w rękę Boga. Według Ojca Świętego pokusa perfekcjonizmu polega na „niekończącym się przygotowywaniu do misji za pomocą niekończących się analiz, które po zakończeniu są już nieaktualne” (*To participants in the Congress...*, 2017). Nie chodzi o to, byśmy nie przygotowawali się do pracy, lecz żeby to przygotowanie nie było wtłoczone w sztywne ramy i abyśmy brali pod uwagę zmieniające się okoliczności i czas. Teoria zawsze powinna być w służbie praktyki, a nie odwrotnie. Głoszenie Słowa Bożego odbywa się wśród ludzi, którzy nie są stali, ale ciągle się zmieniają. Także i dobór środków powinien ulegać zmianie. Papież w swoich wypowiedziach wielokrotnie podejmuje ten temat. Wskazuje mianowicie, by nieustannie poddawać się inspiracji Ducha Świętego, który od początku niezmiennie prowadzi swój Kościół do zbawienia, nie pozostawiając nigdy misjonarzy samych sobie (*Regina Caeli on the Solemnity...*, 2017; *Holy Father's videomessage...*, 2018; *To participants in the General...*, 2016). Misjonarz jest człowiekiem, który żyje dzięki łasce Bożej, nie kalkulując zbytnio, co się opłaca, a co nie. Pokładając całkowicie zaufanie jedynie w Chrystusie, musi z całym oddaniem powierzyć się ludom, do których jest posłany, niekiedy podejmując ryzyko, tak jak uczyniło to chociażby wielu męczenników. Misjonarz to nie człowiek strachu i zamknięcia, ale zaufania i oddania, poświęcający się dla powierzonych sobie osób (*To the Delegations of Missionary Institutes...*, 2019).

Misjonarze muszą wykazywać się kreatywnością i odwagą w działaniu. Ciągłe należy poddawać analizie swoje metody pracy, tak by być dostosowanym do potrzeb innych ludzi. Misje wymagają, aby działać niekiedy nieszablonowo, podejmując pewne ryzyko duszpasterskie, które może zaowocować zbawieniem wielu (*To participants in the General Chapter of the Little...*, 2016). Na misjach należy porzucić egoizm, a działać solidarnie z tymi, do których jest się posłanym. Tylko taki sposób działania jest ewangeliczny i może odnieść sukces.

Nie wolno traktować innych ludzi jako gorszych, ale należy postrzegać ich jako naszych braci. Ważną zasadą jest solidarność, która pozwoli wznieść się ponad własną pychę i pokochać innych (*Video Message of the Holy Father for the Feast...*, 2017). Żaden misjonarz nie głosi Ewangelii w oderwaniu do innych, dlatego niedopuszczalne jest działanie bez jedności z Kościołem. Indywidualizm nie jest tu wskazany. Ludzie na całym świecie mają prawo poznać Słowo Boże w takiej formie, jak chciał tego Chrystus, bez zniekształceń (*Angelus, 15 July*, 2018).

Głoszenie Ewangelii nigdy nie odbywa się wyłącznie za pomocą słowa, ale wymaga konkretnej postawy. Franciszek pokazuje, że niezwykle ważne jest, aby misjonarze angażowali się w promocję ludzką na terenach misyjnych. W przemówieniu do ludzi Kościoła na terenie kontynentu afrykańskiego, wskazuje, że obok misji ewangelizacyjnej Kościół pełni także misję pojednawczą. Jeśli Ewangelia ma przeniknąć do rodzimych społeczeństw konieczne jest także, aby kierować się nią na co dzień, co będzie się wyrażać w konkretnych czynach. Zadaniem misjonarzy chrześcijańskich, według słów papieża, jest także „towarzyszenie wszelkim wysiłkom na rzecz mądrego i etycznego wykorzystania zasobów ludzkich, materialnych i kulturowych”. Kultura kierująca się Słowem Bożym będzie promować dialog i pokój, który jest jego wypełnieniem. Zwłaszcza ważne jest pilnowanie, aby nie wykorzystywać tych, którzy znajdują się w niższych warstwach społeczeństwa ze względu na swoją chorobę czy ubóstwo. Kościół staje się ich głosem na terenach misyjnych (*To the Delegation from...*, 2018).

Ojciec Święty zwraca uwagę na fakt, że wiele nowych powołań w dzisiejszych czasach powstaje na terenach misyjnych w opozycji do coraz mniejszej liczby alumnów w Europie; dzięki misjom zachodzi proces wymiany. Ducha Świętego określa jako harmonizatora wszystkich odmienności w jednym Kościele. Wiara, która szerzą misjonarze, nie zakłada w sobie prozelityzmu, lecz jest zaproszeniem skierowanym do każdego człowieka. Misjonarz wobec ludów jest pierwszym świadkiem swojej wiary, dlatego jego zachowanie musi być spójne z tym, co głosi. Jak podkreśla Franciszek, jesteśmy „Kościółem w drodze”, dlatego nie możemy rozpamiętywać czasów, które minęły i w których chrześcijaństwo stanowiło centrum świata. Nie powinniśmy się chować za zastanymi schematami, lecz ciągle poszukiwać nowych rozwiązań, które stanowią odpowiedzi na nowatorskie wyzwania i potrzeby ludzi. Zadaniem Kościoła jest bycie solą ziemi, dlatego nie można nie wychodzić poza ustalone granice własnej wygody (*Liturgical Prayer of Vespers...*, 2019).

Warto również podkreślić, że ojciec święty Franciszek wielokrotnie zwraca uwagę na potrzebę solidnego przygotowania misjonarza do swojej pracy, co przekłada się na postawę ludów, do których jest posłany. Przygotowanie do misji nie może być sztywne i statyczne, ale powinno uwzględniać dynamikę i zróżnicowanie w czasie (*To participants in the Congress...*, 2017). Żaden misjonarz nie wyjeżdża jako turysta, dlatego już na etapie przygotowań powinien brać pod uwagę ryzyko, z jakim będzie związana jego przyszła praca oraz musi wyrazić zgodę na wszystkie niedogodności (*Angelus, 25 June, 2017*). Należy tak kształcić kandydatów na misjonarzy, aby potrafili zapominać o sobie, dzięki czemu będą mogli oddać się całkowitej miłości Boga i ludzi, wśród których będą posługiwać. Im bardziej zapomną o sobie, tym więcej będzie w nich działać łaska Boża. Dobra formacja powinna wskazywać na cel, jakim jest miłość wobec Boga i innych, a nie wyłącznie samorealizacja i własne spełnienie. Dzięki temu praca misjonarza będzie o wiele bardziej owocna i zostanie lepiej przyjęta przez ludy (*To the Missionary Sisters of the Sacred...*, 2017). Przygotowanie do wyjazdu na misję stanowi niejako fundament misjonarskiej pracy, dlatego warto postarać się, by był on niezwykle solidny.

Znakiem miłości misjonarzy do ziem, na których się znajdują, będzie próba zrozumienia lokalnej kultury oraz wszelkie wysiłki mające na celu naukę tamtejszych zwyczajów i języków. Jeśli misjonarz nie przyjmie z miłością nowej rzeczywistości, jaka przed nim się otwiera, jego głoszenie Ewangelii nie będzie skuteczne (*Apostolic Journey to Japan...*, 2019). Papież Franciszek wskazuje również na rolę wspólnoty w przygotowaniu misjonarzy. Misjonarz, czyli ten który jest posłany, nie działa w imieniu swoim, tylko wspólnoty; wszystko co robi nie powinno być indywidualne, ale przeniknięte jednością i braterstwem. Ma być świadectwem komunii i kolegialności, której źródłem jest Duch Święty obecny w całym Kościele (*To Seminarians of the Diocese...*, 2018).

Misjonarz jest osobą, która pełna pasji i oddania oddaje się działaniu Ducha Świętego, by Ten mógł kierować ewangelizacją. Ojciec święty Franciszek wielokrotnie wskazuje na praktyczne podejście do pracy misyjnej. Według niego trzeba być elastycznym i wsłuchiwać się w ciągle zmieniające się potrzeby ludzi, podczas działalności misyjnej. Misjonarz nigdy nie ewangelizuje sam, ale czyni to we wspólnocie i dla wspólnoty, dlatego w relacjach z powierzonymi sobie ludźmi powinien unikać wszystkiego co egoistyczne i prowadzi do konfliktów. Powinien doceniać lokalne kultury, nie patrzeć na nie z wyższością, lecz starać się wykorzystać to, co w nich dobre, wyrażać z ich pomocą Boże Słowo. Aby zrozumieć wspólnotę należy poznać jej kulturę

i pokochać ją. Nie można ewangelizować bez pełnego oddania się misji, która powinna się stać dla misjonarza całym życiem.

Zakończenie

W powyższym artykule zaprezentowano, w jaki sposób papież Franciszek postrzega misjonarza. Chociaż ojciec święty używa słowa „misionarz” w znaczeniu szerokim, odnosząc je do każdego, kto w Kościele zabiega o rozszerzenie się Królestwa Bożego, to możemy spotkać fragmenty, w których papież używa tego słowa w odniesieniu do osób posłanych na misje *ad gentes*.

Powołanie misyjne jest szczególnym rodzajem powołania w Kościele, dzięki któremu osoby, które je słyszą w swoim sercu, udają się do krajów, gdzie wiara katolicka nie jest na tyle mocna, by można utworzyć lokalne struktury hierarchiczne. Misionarze posługują wśród tych, którzy jeszcze nie znają Chrystusa. Powołany misjonarz nigdy nie pozostaje jednak sam, lecz zawsze jest przy nim Duch Święty, który jest inspiratorem działalności misyjnej Kościoła.

Aby działalność misjonarza była skuteczna i odnosiła sukces, misjonarz musi się dobrze przygotować do tego zadania. Według Franciszka powinien odrzucić wszelki indywidualizm oraz to, co nie sprzyja dialogowi i współpracy na rzecz dobra. Chociaż podstawowym zadaniem misjonarza jest głoszenie Ewangelii na całym świecie, to jednak wymaga się od niego dawania świadectwa w konkretnych czynach, szczególnie na rzecz słabych i potrzebujących pomocy. Ojciec święty docenia pracę misjonarzy oraz ogromny wkład i zaangażowanie na rzecz szerzenia Ewangelii słowem i czynem.

Skróty

RM	<i>Redemptoris missio</i>
EG	<i>Evangelii gaudium</i>

Bibliografia

- Szyszka T., 2016, *Misyjne impulsy papieża Franciszka*, Nurt SVD, t. 50, nr 2, s. 140-167.
- Błasiak P., 2017, *Paradygmat misyjny papieża Franciszka*, Studia Paradygmatyczne, t. 27, s. 11-22.

- Jan Paweł II, 1990, *Redemptoris Missio* [on-line], https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html [dostęp: 1.08.2023].
- Franciszek, 2013, *Evangelii gaudium* [on-line], https://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium_pl.pdf [dostęp: 1.08.2023].
- Franciszek, 2017, *To participants in the Congress of the International Forum of Catholic Action (IFCA,)* 27 April [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/april/documents/papa-francesco_20170427_congresso-azione-cattolica.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2018, *Angelus*, 15 July [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2018/documents/papa-francesco_angelus_20180715.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2016 *To participants in the General Chapter of the Little Missionary Sisters of Charity (Don Orione)*, 26 May [on-line], <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2023/may/documents/20230525-opera-don-orione.html> [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2017, *To participants in the General Chapter of the Missionaries of the Sacred Heart*, 16 September [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/september/documents/papa-francesco_20170916_capitolo-missionari-sacricu-ori.html [dostęp: 19.08.2023].
- Franciszek, 2018, *Video Message of the Holy Father to the participants in the Second National Youth Meeting in Rosario* [Santa Fe, Argentina, 25-27 maggio 2018], 26 May [on-line], <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2018/05/26/180526e.html> [dostęp: 15.08.2023].
- Franciszek, 2017, *Video Message of the Holy Father for the Feast of Our Lady of Aparecida in the Marian Year of the Jubilee of 300 Years from the discovery of the image of the Virgin Mary Aparecida*, 12 October [on-line], https://m.vatican.va/content/francescomobile/en/messages/pont-messages/2017/documents/papa-francesco_20171012_videomessaggio-popolo-brasiliano.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2018, *Angelus*, 21 October [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2018/documents/papa-francesco_angelus_20181021.html [dostęp: 17.07.2023].
- Franciszek, 2017, *To the National Directors of Pastoral Care for Migrants of the*

- Catholic Bishops' Conferences of Europe (CCEE)*, 22 September [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/september/documents/papa-francesco_20170922_direttori-pastoralimigranti.html [dostęp: 25.05.2023].
- Franciszek, 2017, *Angelus*, 22 October [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2017/documents/papa-francesco_angelus_20171022.html [dostęp: 8.05.2023].
- Franciszek, 2018, *Holy Father's videomessage to the Pontifical Mission Societies*, 28 May [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/pont-messages/2018/documents/papa-francesco_20180528_videomessaggio-pont-opere-missionarie.html [dostęp: 6.06.2023].
- Franciszek, 2019, *To the Delegations of Missionary Institutes of Italian Foundation*, 30 September [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/september/documents/papa-francesco_20190930_delegazioni-istituti-missionari.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2021, *Angelus*, 24 October [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2021/documents/papa-francesco_angelus_20211024.html [dostęp: 16.07.2023].
- Franciszek, 2017, *To the 75th Convention of Serra International*, 23 June 2017 [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/june/documents/papa-francesco_20170623_convention-serrainternational.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2021, *To Members of the Secular Institute of the COMI (Cooperatrici Oblate Missionarie dell'Immacolata)*, 20 November [on-line], <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/november/documents/20211120-oblate-immacolata.html> [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2018, *To the Participants of the Reunion of Aid Agencies for the Oriental Churches (ROACO)*, 22 June [on-line], <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/june/documents/20210624-roaco.html> [dostęp: 24.07.2023].
- Franciszek, 2019, *Liturgical Prayer of Vespers for the beginning of the Missionary Month*, 1 October [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/homilies/2019/documents/papa-francesco_20191001_omelia-vespri-mesemissionario.html [dostęp: 26.08.2023].
- Franciszek, 2017, *Angelus*, 25 June [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2017/documents/papa-francesco_angelus_20170625.html [dostęp: 15.05.2023].

- Franciszek, 2017, *To the Missionary Sisters of the Sacred Heart of Jesus on the 100th Anniversary of the Death of Saint Frances Xavier Cabrini*, 9 December [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/december/documents/papa-francesco_20171209_centenario-francesca-cabrini.html [dostęp: 18.06.2023].
- Franciszek, 2021, *Message of the Holy Father to participants in the Ecclesial Assembly of Latin America and the Caribbean*, 15 October [on-line], <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/11/21/211122e.html> [dostęp: 3.08.2023].
- Franciszek, 2019, *To participants at the General Chapter of the Society of African Missions*, 17 May [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/may/documents/papa-francesco_20190517_sma.html [dostęp: 16.07.2023].
- Franciszek, 2019, *Apostolic Journey to Japan: Meeting with the Bishops at the Apostolic Nunciature* 23 November [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco_20191123_vescovi-tokyo.html [dostęp: 6.08.2023].
- Franciszek, 2022, *Video message of the Holy Father to the peoples of the Democratic Republic of Congo and South Sudan*, 2 July [on-line], <https://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/pont-messages/2022/documents/20220702-videomessaggio-congo-sudsudan.html> [dostęp: 26.08.2023].
- Franciszek, 2018, *To the Delegation from the "Organization of African Instituted Churches"*, 23 June [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/june/documents/papa-francesco_20180623_african-instituted-churches.html [dostęp: 17.07.2023].
- Franciszek, 2017, *Regina Cæli on the Solemnity of Pentecost*, 4 June [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/angelus/2017/documents/papa-francesco_regina-coeli_20170604.html [dostęp: 17.07.2023].
- Franciszek, 2018, *To Seminarians of the Diocese of Agrigento*, 24 November [on-line], https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/june/documents/papa-francesco_20180623_african-instituted-churches.html [dostęp: 26.08.2023].